

minedu.fi/DL2021

Datanhallinnan ja laskennan kehittämishjelman ohjausryhmä

Aika: keskiviikkona 15.5.2019 klo 9.00–11.00

Paikka: OKM, Meritullinkatu 10, Kh. Louhi

Ohjausryhmän kokoonpano ja varajäsenet

johtaja *Erja Heikkinen*, opetus- ja kulttuuriministeriö, pj.
erityisasiantuntija *Teemupekka Virtanen*, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
neuvotteleva virkamies *Pirjo Kutinlahti*, työ- ja elinkeinoministeriö (osallistui sovitusti vain jälkimmäiseen osaan kokouksesta)
asiantuntija *Maikki Sipilinen*, työ- ja elinkeinoministeriö
erityisasiantuntija *Lotta Engdahl*, liikenne- ja viestintäministeriö
professori ~~*Sampsa Hautaniemi*~~, Helsingin yliopisto (yliopistotutkija *Susanna Pirttikangas*, Oulun yliopisto)
TKI-vararehtori *Kirsi Viskari* (kommentit sähköpostitse), Tampereen ammattikorkeakoulu (rehtori ~~*Petri Raivo*~~, Karelia-ammattikorkeakoulu)
ohjelmajohtaja ~~*Sirpa Thessler*~~, Luonnonvarakeskus (tietohallintojohtaja ~~*Jukka Santala*~~, Suomen ympäristökeskus)
pääjohtaja *Heikki Mannila*, Suomen Akatemia
Head of AI Business *Outi Keski-Äijö*, Business Finland Oy
tutkimusjohtaja ~~*Esa Virtanen*~~, ABB Oy
vararehtori *Paula Eerola*, Helsingin yliopisto (professori ~~*Petri Myllymäki*~~)
opetusneuvos *Petteri Kauppinen*, opetus- ja kulttuuriministeriö

Asiantuntijajäsenet

opetusneuvos *Juha Haataja*, opetus- ja kulttuuriministeriö
ylitarkastaja *Sami Niinimäki*, opetus- ja kulttuuriministeriö

johtava tiedeasiantuntija *Anu Nuutinen*, Suomen Akatemia (asiantuntijasihteeri)

Vierailijat

opetusneuvos *Jukka Haapamäki*, OKM (asiakohta 3)
lainsäädäntöneuvos, yksikön päällikkö *Sami Kivivasara*, VM (asiakohdat 6 ja 7)
erityisasiantuntija *Mikko Huovila*, STM (asiakohta 7)
varatoimitusjohtaja *Tiina Kupila-Rantala*, CSC

minedu.fi/DL2021

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Todettiin ohjausryhmän kokoonpanossa seuraavat jäsenvaihdokset: kaupallinen neuvos Antti Eskolan tilalle ohjausryhmään liittyy neuvotteleva virkamies **Pirjo Kutinlahti**, työ- ja elinkeinoministeriöstä. Varajäseneksi Reijo Muntherin tilalle tulee asiantuntija **Maikki Sipilinen** työ- ja elinkeinoministeriöstä.

2. Edellisen kokouksen muistio

Ohjausryhmän 25.3.2019 pidetyn kokouksen muistio hyväksyttiin.

3. Tutkimustietovarannon valmistelun eteneminen ja linkittyminen DL2021-kehittämisohjelmaan

Jukka Haapamäki OKM:stä esitteli valmistelutyötä kohti valtakunnallista tutkimustietovarantoa. Tutkimustietovaranto on uudenlainen tapa yhdistää olemassa olevia, tutkimustoimintaa kuvaavia tietoja. Portaali tarjoaa myös näkyvyyttä sellaisille tutkijan aktiviteeteille, jotka eivät sisälly OKM:n vuosittaiseen tiedonkeruuseen korkeakouluilta. Oma data -periaatteella tietoja voidaan siirtää myös muualle tutkimustietovarannosta, mikä ei ole kaupallisissa palveluissa samalla tavalla mahdollista. Tutkimustietovarannon portaali julkaistaan vuoden 2020 alussa.

Puheenjohtaja totesi, että OKM haluaa ajantasaisempaa tietoa korkeakoulujen tutkimustoiminnasta kuin minkä tilastovuoden valmistumisen odottaminen mahdollistaa. Toivottavasti myös muiden kuin OKM-sektorin toimijat liittyvät mukaan. Tutkimustietovaranto on herättänyt myös kaupallista kiinnostusta.

Ohjausryhmän mukaan tutkimuspanostusten ymmärtäminen kokonaisuudessaan on tärkeää. Pelkästään ulkopuolisten rahoituslähteiden tarkastelun avulla ei saada oikeaa kokonaiskuvaa, vaan myös yliopistojen panostukset tiettyihin teemoihin antavat arvokasta tietoa. Kysyttiin myös, mikä on tutkimustietovarannon vaikutus toimintaprosesseihin. Ulkomailta tulevien tutkijoiden toiminnan historiatieto ei ilmeisesti kuitenkaan löydy tutkimustietovarannosta. Todettiin myös, että varsinaisessa toiminnassa syntynyt tieto on usein laadukkaampaa kuin erikseen tietokantoihin syötetyt tiedot.

Tutkimustietovaranto on erittäin tervetullut asia, jonka kautta mm. hankkeistettu tutkimus- ja kehittämistyö nousee näkyvämmäksi ja sitä kautta vaikuttavuus kasvaa. Myös hankevalmistelutyössä aiemmin tehdyn työn löytämisen helpottumisen avulla säästetään paljon resursseja ja samalla päästään syvemmälle teemoihin. Tietovarannon hyödyntämiseen kannustaminen voisi näkyä jatkossa myös rahoittajien ohjeistuksissa nykyistä vahvemmin.

Puheenjohtaja korosti, että OKM:n näkökulmasta Suomen Akatemian ja Business Finlandin aktiivinen osallistuminen tutkimustietovarantoon on tärkeää.

4. Datanhallinnan ja laskennan tutkimusinfrastruktuureiden eurooppalainen kehitys

Anu Nuutinen esitteli ajankohtaista kehitystä EOSC-valmistelussa ja Petteri Kauppinen EuroHPC:n valmistelussa. EOSC:n valmistelun tueksi on käynnistetty viisi asiantuntijatyöryhmää (Sustainability, Landscape, FAIR, Architecture ja Rules of Participation), joihin kuhinkin on nimetty yksi suomalaisjäsen.

minedu.fi/DL2021

EuroHPC:n host institution -haun tulokset ratkeavat kesäkuussa, jolloin tiedetään, miten Suomen vetämän konsortion hakemukselle käy. [LUMI-konsortio menestyi haussa ja yksi kolmesta pre-exaskaalan supertietokoneesta sijoitetaan Kajaanin datakeskukseen.]

Puheenjohtaja totesi, että jos infrastruktuuri saadaan Suomeen, ekosysteeminen rakentaminen sen ympärille tulee olemaan keskeistä. Tähän liittyy myös kehittämisrahoitusta. Konsortiossa on suunnitteilla, että perustetaan konsortion yhteinen competence center.

Yhdysvalloissa ja Kiinassa on tämän tason kapasiteettia mutta ei vielä Euroopassa. Yksityiset toimijat voivat olla mukana EuroHPC:hen liittyvissä TKI-hankkeissa, johon ne osallistuvat pääosin in kind -rahoituksella.

5. Yritysten laskentatarpeet (siirretään seuraavaan kokoukseen)

Aikataulusyistä sovittiin Outi Keski-Äijön kanssa kokouksessa, että asiakohdan käsittely siirretään seuraavaan ohjausryhmän kokoukseen.

6. DL2021-kehittämisohjelmaan linkittyvä lainsäädäntö: Tiedonhallintalaki

Sami Kivivasara VM:stä esitteli tiedonhallintalain valmistelua. Eduskunta hyväksyi 18.3.2019 hallituksen esityksen julkisen hallinnon tiedonhallintalain ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Tasavallan presidentti ei ole vielä vahvistanut lakia, sillä eduskunnan vastaus ei ole vielä saapunut valtioneuvostolle. Tarkoitus on esittää lain voimaantuloajankohdaksi 1.1.2020.

Kivivasara korosti, että tiedonhallintayksikön johdon vastuulla on huolehtia siitä, että tiedonhallinta järjestettäisiin tiedonhallintayksikössä asianmukaisesti. Vähitellen yritetään ymmärtää yhdessä, miten eri lait vaikuttavat tutkimusta tekeviin organisaatioihin. Syksyllä/alkutalvella järjestetään myös roadshow alueille, ja myös yliopistot otetaan huomioon. Tiedonhallintalain täytäntöönpanosta viestitään VM:n verkkosivuilla: <http://vm.fi/tiedonhallintalain-taytantonpano>.

7. DL2021-kehittämisohjelmaan linkittyvä lainsäädäntö: Toisiolaki

Mikko Huovila STM:stä esitteli toisiolakia, joka mahdollistaa sosiaali- ja terveystietojen tehokkaan ja tietoturvallisen käytön esimerkiksi tieteellisessä tutkimuksessa. Laki jakaantuu kahteen kokonaisuuteen, jotka ovat TKI-puoli ja palvelujärjestelmän tietojohdaminen. Suomessa henkilötunnus mahdollistaa tietojen yhdistelyn. Uuden lainsäädännön myötä tietojen yhdistäminen nopeutuu. Tämä on ensimmäinen tietosuojasetuksen mukainen laki, joka meni eduskunnassa läpi.

THL:n yhteyteen perustetaan itsenäinen lupaviranomainen, joka mm. myöntää aineiston käyttöluvan. Jatkossa yksi viranomainen luvittaa eri lähteistä tulevan aineiston. Henkilötunnusteiset tiedot annetaan käyttöön vain erityisissä poikkeustapauksissa. Laissa on säädetty, että anonymisoitujakaan tietoja ei saa käsitellä kuin tietoturvalisessa ympäristössä. Tämä on selkeä tiukennettu käytäntö aikaisempaan käytäntöön. Uusi käytäntö tulee vaikuttamaan tutkijoiden arkeen (vrt. Tilastokeskuksen tutkijan ympäristö).

Ohjausryhmä kysyi, miten lupaviranomaisen perustaminen toteutetaan. Väliaikainen johtaja aloittaa lupaviranomaisen käynnistämisen. Syksyllä 2019 lupaviranomaisen pitäisi pystyä jo tekemään neuvontaa. Arvio henkilöresursseista on 20 henkilötyövuotta.

minedu.fi/DL2021

Palveluoperaattorin palvelutaso ja maksupolitiikka toteutetaan siten, että data on tutkijoille halvempaa kuin yksityisille toimijoille. Toisaalta tarvitaan myös sellainen käyttöympäristö, johon yrityksillä on pääsy. Kehittämisen- ja innovaatiotoiminta on kuitenkin eri asia kuin tieteellinen tutkimus, joten KI-toimintaa varten on mahdollista saada vain aggregoitua tietoa. Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota tieteellisen tutkimuksen vapautteen korostaen, että sitä ei saa ohjata ulkoapäin.

Tämän lain kautta mahdollistetaan terveystietoon pohjautuvan t&k-toiminnan kehittyminen hyödyntäen mm. Oma-kantaa ja se avaa paljon uusia mahdollisuuksia. Tiedottaminen ja kouluttaminen on varmasti tarpeellista, koska mahdollisuuksista ei vielä ole ehkä kentällä riittävästi tietoa, vaikka joitakin hyviä avauksia on jo olemassa.

8. Seuraavat kokoukset ja alustava listaus käsiteltävistä asioista

- **17.9. klo 10-12**
  - o CSC:n ajankohtaiskatsaus
  - o Vuosiseminaarin tavoitteet ja ohjelman valmistelu
- **11.12. klo 10-12**
  - o Kehittämisohjelmaan linkittyvän lainsäädännön käsittely jatkuu
- **Vuosiseminaari 6.11.2019 klo 12-15** (teemat alustavia)
  - o Osaamisen kehittäminen
  - o EuroHPC
  - o Tutkimuslaitoksille oma työryhmä (valmiuksien kehittyminen)